სტამბა და რედაქცია ტფილისი, სასახლის ქ., სათ.-აზნაურთ ქარვასლა
ხელის-მომწერნი გაზეთის დასაკვეთად მიმართავენ რედაქციის დილის 10—3 საათამდე და საღამოს 6—7 (?) ...ენ „წ. კ. საზ.“ წიგნის მაღაზიას.
ხელ-მოუწერავ წერილებს რედაქცია არ ბეჭდავს.
პირის-პირ მოლაპარაკება რედაქტორთან შეიძლება ყოველ დღე.
ტელეფონი № 363

ცნობის ფურცელი

ყოველ-დღიური გამოცემა

გაზეთის ფასი ერთის წლით 6 მან., ... თვით 60 კაპ.
თითო ნომერი 3 კაპიკი
ფასი განცხადებისა ჩვეულებრივი სტრიქონი პირველ გვერდზე 10 კაპ., მეოთხეზე—5 კ.

Типографія и Редакція „Цнобисъ Пурцели“ Тифлисъ, Дворцовая ул. д. Дворянства. Телефонъ № 339

წლის დამლევამდე
გაზეთი „ცნობის ფურცელი“
ეღირება 3 მან.

ქართული დრამატიულ საზოგ. გამგეობა

1—15 ენკენისთვემდე გამართავს გამოსაცდელ წარმოდგენებს იმ პირთათვის, რომელთაც სურთ ქართულ სცენაზე მოღვაწეობა, ამისათვის საზ. გამგეობა სთხოვს მათ განაცხადონ თავის სურვილი 1 ენკენისთვემდე და შემდეგ გამოცდისა გამგეობისა, არტისტებისა და სცენასთან დაახლოვებულ პირების თანადასწრებით, მოწონებულ გამგეობა მოიწვევს თავის დასში დამდეგი სეზონისათვის. (10—8)

რედაქციისაგან

[illegible]

[illegible]

სამკურნალო და ამბულატორია

ს. ზ. თოფურიასი

ქუთაისში.

სამკურნალოში 60 საწოლია ავადმყოფთათვის მიიღებიან ავადმყოფნი: შინაგანისა, ნერვების, საქირურგო, თვალისა და ქალთა ავადმყოფობისანი,
გადამდებ სენით ავადმყოფნი, არ მიიღებიან.
ავადმყოფთ სინჯავენ დილის 11 საათიდგან ნაშუადღევის 3 საათამდე. შინაგან და ნერვების ავადმყოფობას სწამლობს ს. ზ. თოფურია. საქირურგო თვალების ავადმყოფობას და სიფილისს ფ. კ. ზერრატი.
ქალთა ავადმყოფობას მკურნალი ქალი მ. თ. კოზანი.
ამბულატორიასთან არის კაბინეტი, საექიმო და საბაქტერიოლოგიო გამოკვლევისათვის, ელექტრონით წამლობისათვისა და მასაჟის თვის.
სამკურნალო დირექტორი ს. ზ. თოფურია
Лѣчебница С. В. Топурія въ Кутаисѣ

ექიმი

კ. მ. ჩიქოვანი

ავადმყოფებს იღებს ყოველ დღე დილის 11—12-მდე და საღამოს 7—8 საათ.

მიხეილის ქუჩა, № 16.
Докторъ К. М. Чиковани
Михайлов., № 16.

ახალი ამბავი

*** რუსული წარმოდგენა შეჩანასკნელად. დღეს სახელმწიფო თეატრში წარმოდგენილი იქნება ახალი პიესა ნიჭიერის არტისტის ბ. დავიდოვის საბენეფისოდ „ჯერზე მეტი“.

*** სახალხო წარმოდგენები. დღევანდელის დღიდან ავჭალის სასადილოს და ნაძალადევის სცენებზე დაიწყობა ქართული სახალხო წარმოდგენები. ჩვენ გვატყობინებენ, რომ ამ წარმოდგენებს დრო გამოშვებით რეჟისორებად დაენიშნებათ ჩვენი თეატრის მსახიობებიო.

*** ისტორიული და ეტნოგრაფიული წერილების დამახინჯება. კარგა ხანია რაც ბათუმში „ჩერნომორსკი ვესტნიკი“ გამოდის. ამ გაზეთში ხშირად იბეჭდება წერილები დასავლეთ საქართველოს შესახებ, ჩვენ ხშირად ვხედავთ აქ წერილებს ისეთის მიყრუებულის ხეობებიდან, როგორიც მურღულის ხეობა, მაჭახლის და ლაზისტანის ჩხალის ხეობა არის.

ხშირად ძრიელ ხშირად გვხვდება ამ გაზეთში ისეთ კუთხეთა, სოფელთა და ხეობათა სახელწოდებანი, რომელთაც თავიანთ ნამდვილი, ქართული სახელები შენაცვლილი აქვს და მის მაგიერ სხვა გადამახინჯებული, თათრული სახელები ეწოდებათ. სჩანს ამ წერილების მწერლებს ჩვენის ქვეყნის ისტორიის და ეტნოგრაფიის ცოდნა სრულებით არა აქვსთ, იგინი თავიანთ ნაწერებში ყოველთვის ისტორიის ჭეშმარიტის ცნობის მეძიებლად დაშთებოდნენ, მაგალითებრ აქ ვხედავთ მურღულის წყალს—მურღულ სუ—ეწოდება,—აჭარ წყალს აჭარ სუ და ვინ იცის რამდენი სხვა ამისთანები.

ვახუშტი ბატონიშვილის წერილებს და გეოგრაფიას რომ თავი დავანებოთ, ამ კუთხეების შესახებ 1890—1896 წლებამდე „ივერიაში“ დიდი ძალი წერილები დაიბეჭდა, რომლის დამწერიც ზ. ჭიჭინაძე დალაგებით და დაწვრილებით სწერდა ხსენებულ კუთხეების ხეობათა, სოფლების, მთების და წყლების სახელებს, რომელთაც ყველას თავის საკუთარ ძველ ქართულს სახელებს უძებნიდა, ყველა კუთხეს თავის ქართულის სახელით ასახელებდა.

კარგი იქნება, რომ ამ გაზეთის მწერლებმა ვახუშტის გეოგრაფია თუ არა ზ. ჭ—ძის წერილები მაინც წაიკითხონ და იქიდანა სცნან კუთხეთა სწორე სახელები და ისე სწერონ თავიანთი წერილები.

*** სოლომონ ლეონიძის ცხოვრება. ჩვენ შევიტყვეთ, რომ ტფილისში, ერთ ცნობილ პირს, დაუწერია XVIII საუკ. ქართველთა ცნობილის მოღვაწის მეფის ირაკლის კანცლერის სოლომონ მსაჯულის ცხოვრება, ეს აღწერა ამ მოკლე დროში თურმე განხილულ იქმნება და დაბეჭდილი, სანატრელია, რომ ეს აღწერა დროით დაიბეჭდოს, რადგანაც მის წაკითხვას მრავალნი მსურველნი არიან.

*** ქ. ფოთი. აქაური ავ-კარგი. მას აქეთ, რაც ფოთს ქალაქის თავად ბ. ნ. ნიკოლაძე ელირსა, ფოთმა იმატა და იბარტყა, ასე რომ სხვა ელ-ფერი მიიღო. ვისაც ცნობის მოყვარეობა არ აილზნება, როდესაც თვალითა თვისითა ნახავს „ბუხთს“ და სხვა და სხვა აქაურს ეხლანდელ მოძრაობასა: ერთის სიტყვით, ფოთი მალე მოიხვეჭს კარგს სახელს ბ. ნ. ნიკოლაძის მხნეობით. ამ გვარ სიკეთესთან ერთი პატარა ნაკლულევანება აქვს ფოთ , რომლის თავიდან მოშორება ძალიან ადვილია. ჩვენ მოგახსენებთ აქაურობის ცოტა უსუფთაობაზედ, მაგ. იმ გვარ თვალ-საჩინო ადგილშიაც, როგორიც არის შუა ქალაქის მაღაზიები, დუქნების წინ ცოტა ჩაღრმავებულია მიწა, რომელშიაც სდგას საშინელი უსუფთაობა. საჭიროა ამ გარემოებას ყურადღება მიექცეს, თორემ ადვილი შესაძლებელია, რომ ამ გვარმა ჩამპალ-აშმორებულმა წუმპემ, რაიმე ავადმყოფობა გააჩინოს... აქ ამ ივლისში საშინელი სიცხე-პაპანაქებაა, მაგრამ ჯერ, ღვთის მადლით, ავადმყოფობა არ არის...

ტელეფონი.

*** ზესტაფონი. თეატრისა და ბიბლიოთეკის შესახებ. გაზეთ „ივერიის“ 159 №-ში წავიკითხე ერთი წერილი ბ. ვ. ჩხაიძისა და ზესტაფონიდამ [illegible] ცნობის ფურცლის“ [illegible] აქაურ წიგნთ-საცავისა, [illegible] იძეზედ და აქაურ პატარა თ[illegible] შესახებ; დიახ თეატრის [illegible]ახებ ვი-

თომცდა ბ. ჩხაიძეს გული ეწვის თეატრის საქმეზედ და ბრალსა სდებს ა. არაბიძეს, მან გამოხრა თეატრის საქმეო, გავაძევეთ იგი, რადგან მავნე წევრი იყო როგორც თეატრის, ისე წიგნთ-საცავისო. ხსენებულ წერილმა თავის ენა წავარღნილობით და უშვერის და მოუწოდებელის კილოთი ძრიელ ამაღელვა, ვითარცა იმ საქმეში ჩახედული კაცი და მიტომ ნებას ვაძლევ ჩემს თავს მკითხველებს საქმე ისე ვუჩვენო, როგორც ვიცი და მინახავს, რაზეც უეჭველია ყველა ზესტაფონელი დაგვემოწმება.

საზოგადოდ ჩვენი უბედურება ის არის, რომ თუ კი წერა ვისწავლეთ და კალმის დაჭერა, ყველას მწერლებათ მიგვაჩნია თავი და რაც მოგვადგება ენაზედ, სწორია იგი თუ მრუდი, ვწერთ და ერთი სომხის არ იყოს, ოღონდ გაზეთში ჩემი სახელი ჩავაგდოვო და შინაარს რას დავეძებო, სწორედ ასე მოგდის თქვენც ბ, ვ. ჩხაიძე.

თუ გახსოვთ ბ. ჩხაიძე შარშან მთელი ზაფხული ყვირილაში გავატარე და შეიძლება თქვენ ვერ ამჩნევდით, თორემ მე ძალიან კარგათ ვადევნებდი თვალ-ყურს თქვენს ქცევას, როგორც წიგნთ-საცავის შესახებ ისე თეატრისა, თეატრისას მით უმეტეს, რომ ყოველ კვირა-უქმე დღე წარმოდგენებსა ვმართავდი, მერე რა გამოდიოდა თქვენის ქცევიდამ?!

ერთი მინდა გკითხოთ აქამდის სად ბრძანდებოდით? ვინ აღძრა პირველად ყვირილაში სამუდამო სცენის დადგმა? ვინ გახსნა წიგნის მაღაზია? ვინ სცდილობდა წიგნთ-საცავის დაარსებას? ვინ სთხოვა თეოფილე ხუსკივაძეს, რომ მას მიეღო თავის თავზედ და ნება აეღო წიგნთ-საცავის გახსნისა; იქნება ფიქრობთ თქვენ? არა ბატონო, ამ კეთილი საქმის ჩამდენი ყველაფერში ისინი იყვნენ, რომელთაც თქვენ ასე უშვერად იხსენიებთ და კი თქვენ როდესაც თავ-გამობმულ საქმეებს კუდში ხელი წაავლეთ და დაძინებულმა თვალი გაახილეთ, ეხლა გაიძახით ა. არაბიძე მავნე წევრია და გავაძევეთ იგიო?! გა[illegible]ჰკიდებიხართ და აცხადებთ 80 მან. გამოგვართვა სახლის ქირა და საშრომელო წიგნთ-საცავის ყურის გდებისათვისო, მასთან აცხადებთ ოთხ თვეშიო. მაშ გნებავდათ, თქვე დალოცვილო, 20 მანეთს აღარ იმეტებდით სახლის ქირათ და მისი სამსახურისათვის?! აბა ერთი მობრძანდით და დილიდამ სალამომდის დაბრძანდით წიგნთ-საცავში და ვნახოთ რამდენხანსაც გაძლებთ.

იწერებით თეატრის საქმე ა. არაბიძემ გამოხრაო, ერთი [illegible]ძანეთ რა გვქონდათ გამოსახრავი, რომ გამოეხრათ! რამდენი ასი თუმნეები შემოგდიოდათ? ან და, მე კარგა მახსოვს თქვენს კრებაზედ რომ დავესწარი, არაბიძემ უარი განაცხადა თეატრის გამგეობის წევრათ ყოფნაზედ და თქვენ ამოგირჩიეთ. და მერე რა?! როგორ წაიყვანეთ თეატრის საქმე, რამდენი ნახეთ შემოსავალი? რა გააკეთეთ? ხახვი და ნიახური მეტი არაფერი, როგორ ახსენებთ თქვენ თეატრის სახელს, როდესაც არც-კი გესმით წარმოება თეატრისა, რა თქვენი საქმეა თეატრზედ ლაპარაკი, თეატრში დაბრძანდებოდით კი? როდესაც გამგეობის წევრათ ბრძანდებოდით მაშინაც არ გიქნიათ იქითკენ პირი და წელს ხომ სულ აღარ სწყალობთ, იქნება თამაშობა არ მოგწონთ? იქნება პიესებს სწუნობდით, ან იქნება ხალვათობა არ იყო და სწუხდებოდით, ან შეიძლება „ბუფეტი“ არ იყო გამართული როგორც პეტერბურგში ფრანგს „დომინიკოს“ აქვს და ვერ ისიამოვნებდით, თუ რა იყო მიზეზი?

ჰე! სირცხვილია სირცხვილი ლანძღოთ ისეთი კაცი, რომელიც სულით და გულით გემსახურებოდათ და არაფერს არ ზოგავდა. მაგისთანა ჰორებით ბ. ჩხაიძე თქვენ საქმეს თავს ვერ გამოაბამთ. ჯერ თქვენ იმის ნახევარი სარგებლობა მოუტანეთ ყვირილას, [illegible]
ვისაც დასცინით იმან მოუტ[illegible]
და მერე წერას მიჰყავით ხელ[illegible]
ჰო! თქვენ ბ. ჩხაიძე „ღლუბოკ[illegible]
ობროზოვანი ლუდი“ ბრძანდებ[illegible]
და ის „მალჩიშკა“ როგორც ე[illegible]
თხელა ბრძანეთ, მაგრამ ყოჩ[illegible]
მის „მალჩიშკობას“! სწორედ მი[illegible]
გახსენოთ ძალიან მიყვარს ისე[illegible]
„მალჩიშკა“, რომელიც საქმ[illegible]
ემსახურება თავის ქვეყანას [illegible]
ღმერთმა შეარცხვინოს იმისთა[illegible]
„ღლუბოკო ობროზოვანი“ ტუ[illegible]
ტუცი, რომელიც მხოლოდ ენი[illegible]
ლაქლაქობას და ჰორებსა ჯდაბ[illegible]
ნის. ჰე! „არა შეჯდა მწყერი ხეს
არა იყო გვარი მისი“ ტყუილად
კი არ არის ნათქვამი. მოღვაწე[illegible]
ბაზედ ილაპარაკოს ისეთმა კაცმ[illegible]
რომელსაც ცოტა რამ სასარგე[illegible]
ლო გაუკეთებია, თორემ ცარი[illegible]
ლის სიტყვით... ქაღალდი ყოველ[illegible]
ვე სისაძაგლეს აიტანს.. თავ[illegible]
ქება სამ კიტრადაც არა ღირს [illegible]
სხვის ძაგება კიდე შურიანობა[illegible]
წონმობს!..

დასასრულ ბ. ჩხაიძე, როგორ[illegible]
თქვენ აცხადებთ, მეც მიგბაძავ[illegible]
და ვიტყვი, რომ ეს პირველი [illegible]
უკანასკნელი წერილია ჩემი
თქვენ[illegible]ნა „ღლუბოკო ობრა-
ზოვანი [illegible]ტინესთან...

[illegible] ყვირილიდ[illegible] ვასო ბალანჩივაძე

*** ს. ძსოვრისი (ქართლი[illegible]
უგზოობა და საბინძურე. ყველ[illegible]

სიზმარი

(ფსიხოლოგიური ნაწყვეტი).

სიზმრად ხომ ყოველ-ჟამ ის მოგებლანდება რაიც სიცხადეში თვალწინ და ყურებში გებლანდება! მეც მომევლინა ასეთი ამბავი.

დავიწყოთ ნელ-ნელა!!

იმერეთის ოპოზიციის დამარცხებამ ისეთი თავ-ბრუ დამცა რომ სულ გარეტიანებული დავდიოდი! ძილი დამეკარგა, მადა გაქრა, სურვილები ჩაქრა! ორი კვირა ამ მდგომარეობაში ვიყავი—უძილობით დაქანცულს, მშიერის კუჭით მოკრუნჩხულს ერთს საღამოს როგორც იქნა ვაი-ვაგლახით მიმეძინა და .. ვნახე სიზმარი....

„ვითომ რიონის პირად ერთი სახლის აივანზე გაშლილია სუფრა... ვახშმის დროა... სუფრაზე ცივი კიტრები, მწვანილი, ყველი, ჩადებული ზუთხი, ხიზილალა, გადმოზელილი სულ-გული, მოხარშული ქათამ[illegible]ოჰი, ხაჭაპურები, [illegible] რა ვიცი რა [illegible]ჭმელები არ ეწყო. [illegible]ი ვარ მშიერი კუჭი[illegible] დავიძინე იმიტომ დამესიზმ[illegible]ლოიანი სუფრა.

სუფრას შემოსხდომიან ოთხი კაცი: გამოჩენილი პენცისტრატე *) ჰალისტრატე **) გახტაძე და ჩვენი ბანკისტრატე. სხედან, იცინიან, მასლაათობენ და სჰამენ, მაგრამ რას სჰამენ!! ყველას ღორ-მუცლური მადა ჰქონია! პენცისტრატე უფრო ზუთხს და ღომს ეწაფება, ჰალისტრატე რაღაც ყვითელს მიირთმევს, გახტაძე ორივე ხელებით იტენის ლუკმებს პირში, თითქოს სამი წელიწადი მშიერი ლაყუნობდა ბულვრებზე და ბანკისტრატე კი მგელივით დასძგერებია უშველებელი ღედლის მკერდს და ძვლიან-ხორციანათ გლეჯს თავის ფართე მაგარის კბილებით.

მომივიდა გული სიზმარში, მარა რა გული!

ვიფიქრე წეიპილწა ქვეყანა აპა რა არის?.. ეს ოთხი სხვა და სხვა ჯურის კაცი ასე ტკბილად, ერთად, როგორ სხედან—მეთქი: პენცისტრატე ხომ ყველგან იძახის, რომ ბანკისტრატეს შავი ჩავუგდეთ, მაგრამ რომ გათეთრდა თქვენი, ოპოზიციის, ბრალიაო... ჰალისტრატემ ხომ დასწერა თავის „ვალში“, რომ ბანკისტრატემ ბანკის საქმე საძაგლათ წაიყვანა .. გახტაძე ხომ ბევრს სწერდა [illegible]ბაშზე და გმირთ-გმირზე.

მაშ ყველა ესინი ტყვილებს მოგვახსენებდნენ და მართალი მარტო ბანკისტრატე იყო, რომელიც ყველგან ჰყვიროდა, თქვენ, ოპოზიციაში, თუ გირევიათ მწერლები და მჯღაბნელები, კიდე უკეთესი მწერლები და მჯღაბნელები ჩემ მხარეზედაც არიანო!!.

მომივიდა გული... მაგრამ გამახსენდა რომ სიზმარში ვარ და დავუგდე ყური იმათ ლაპარაკს...

— ჰიჰ! იჰ! იჰ! თითქოს ზელტერსკის წყალს პირიდამ ასხამდესო—იკრიჭება ჰალისტრატე.

— ძალუან კი ამოვაძუებიეთ კუდი, ყმაჭვილო!!

— მე რომ მომაძახეს ახდილში ჩააგდეო, განა პატიოსნება იყო?—ამბობს პენცისტრატე.

— პადლეცები, მერზავეცები! დამისხი ცივი ღვინო,—გატენილი ხახით ლუღლუღებს გახტაძე.

— არა რა შუაშიო,—წამოიძახებს ბანკისტრატე.—რითი მჯობია დავითი, თუ ის ადვოკატია, მეც ადვოკატი ვარ, ის განათლებულია, მეც განათლებული. მხოლოდ განსხვავება ამაშია: იმას ერთი თვალი აქვს, მე ორი, იმას ვალი არ აქვს, მე ბევრი—კისკასით დაა-[illegible] თოხდენილ სიტყვებს...

— [illegible]ოყუმაჭვილო, სწორეთ მარ[illegible]
თალს ამბობ' შენ! განცხადებები...
დაიწყებს ჰალისტრატე.
— პენცია!—უცებ მოუჭრი[illegible]
პენცისტრატე.
— აჩენჩიი-იკ...—ლუკმაც გადი[illegible]
ცდება გახტაძეს სასულეში და [illegible]
ნაღამ იხრჩობა.
— ყველა ერთათ ნუ... ცალ-
ცალკე მოვისაზროთ—მოუბრუნ-
დება ბანკისტრატე...
— განცხადებები უსათუოდ „ვა-
ლში“!..
— მე უსათუოდ პენცია!
— მე აჩენჩიკობა! .
— რასაკვირველია, რასაკვირვე-
ლია, მაგრამ, განცხადებების თა[illegible]
ობაზე უნდა გითხრა: კანონი გ[illegible]
მოვიდა აღარ დაბეჭდოთ ადგი-
ლობრივ გაზეთებშიო! კი... უკა-
ნონობას არაფელი უდგას წინ[illegible]
მაგრამ არც ბევრი უკანონობა შე-
იძლება.. ვითხოვეთ და თუ ნებ[illegible]
მოგვცეს შენ როგორ აგაცდენ..
— აპა ქე ყოფილა ჩვენი საქ[illegible]
მე ცუდათ, ბანკისტრატელ! თა[illegible]
ჩაქინდრული უპასუხებს ჰალის-
რატე „ვალი“ კიდე უფრო მ[illegible]
ვალს დამადებს — [illegible] უყა[illegible]
კაკალი!!
— რ[illegible]
პენ[illegible]
კვ[illegible]

*) ბერძნულია... ქართულად პენციის გამფლანგავი.

**) ესეც ბერძნულია... მთის დამამხობელი.

სოფლებიდან იწერებიან თავიანთ სოფლების ნაკლულევანებას და მეც რაც ნაკლულევანებას ვხედამ სოფ. ქსოვრისში ის მსურს მოგახსენოთ, თუმცა ეგეც ვიცი, არავითარი მონაწილეობა არ მოგვეცეს ქსოვრისელებს. ქსოვრისში მისვლა ისე ძნელდება უგზოობის გამო, რომ გულს ულონებს ვისაც კი ერთხელ გაუვლია ამ გზით. ცხენით გავლა ხომ სულ შეუძლებელია. რადგანაც შეჯდომას და გად...ლას ვერ მორჩები, რომ გა... ...ით რამდენიმე ნაბიჯს ან ბოგი... შეგვხვდება ჩანგრეული, ან ჩახრამული ხევი ნიაღვრისაგან, როგორც იქნება გადურჩებით გზას, ახლა მიბრძანდით შიგ სოფელში, დაგხვდებათ სოფლის სახლები, მაგრამ არა ნაკლები სახლებზე ნეხვის გო...ები, ამ გორების გარდა სხვა გვარი უსუფთაობა, მაგრამ ვინ არის ყურის მგდებელი. თუმცა ამას წინად დანიშნული იყო დუშეთის მაზრის ბოქაული კიდეც დაათვალიერა სოფელი, მაგრამ არავითარი ცვლილება არ მოხდა მისი აქ ყოფნით, მიიხედ-მოიხედა, მოილხინა ჩრდილებში და ძაბრძანდა, ხოლო გზები ისევ ისე გახლავთ მი... ...ოთი და ს... უქის გო... ...რომ არ

რამდენაირი სნეულება შეიძლება გაჩნდეს სოფლად.

მიხ. ნიკ—რატ—

*** **ს. ჭანჭათი.** (გურია). † ისიდორე ჩიჩუა. 8 ივლისს ს. ჭანჭათში გარდაიცვალა აქაურივე მცხოვრები ისიდორე ჩიჩუა, კარგი მცოდნე ჩვენებურის გალობა-სიმღერებისა და იშვიათის ნიჭისა და ხმის პატრონი. მთელს სოფელსა და მისს ნაცნობ-მეგობრებს ყველას გული დასწყვიტა მისმა ასე უდროვოდ გარდაცვალებამ, რადგან ჯერ კიდევ შუა-ხნის კაცი არც-კი იყო. მართლაც მეტად სამწუხაროა მისი სიკვდილი, რადგან მით ჩვენმა სოფელმა დაჰკარგა თვისი ჰირსა და ლხინში გამამხიარულებელი გალობა-სიმღერებითა.

ის ცნობილი იყო როგორც პატიოსანი, მშვიდი, თავმდაბალი და დაუზარებელი კაცი, არა თუ მარტო ჩვენს სოფელში, არამედ მთელს გურიაში. თუმცა მან კარგად იცოდა ჩვენებური სიმღერები, მაგრამ ამითი თავი არ მოჰქონდა, რაც ჩვენში ბევრს სჩვევია... განსვენებული სულ იმას სცდილობდა და დაუზარებელიც იყო, რომ ხალხში გაევრცელებინა თავისი ცოდნა გალობა-სიმღე...ისა და ამისათვის არა ზოგავ... ...თუ კი ვინმე გამოჩნდე... ...ის მსურველი, ის ხში-რად სხვა სოფლებშიაც დადიოდა და ისე ასწავლიდა ყველას. სასყიდელსაც ცოტას იღებდა, სხვებთან შედარებით. მისი შეგირდები ახლა მახლობელ სოფლებში ბლომათ არიან და ზოგიერთ მათგანს საუკეთესო მგალობელის სახელი აქვს მოპოვებული.

სოფელ ჭანჭათის ეკკლესია, თუმცა იგი ცუდ მდგომარეობაშია ახლა, იმითი იყო ცნობილი, რომ ყოველ კვირა-უქმე დღეებში წირვის დროს გაჩაღებული იყო სასიამოვნო მოსასმენი გალობა განსვენებულის მოთაოსობით. ხალხიც დიდად ემადლიერებოდა ყველა მგალობელთ და განსაკუთრებით ისიდორე ჩიჩუას. იმედია, ამის შემდეგ არ დაიმჩნევენ ამ ერთი კაცის დაკლებას ...ისი ამხანაგები და ძველებურად იტყვიან, ახლა სხვისის დახმარებით, გალობას, ურომლისოდაც ჩვენს ხალხს წირვა იმდენად სასიამოვნოდ არც კი მიაჩნია.

განსვენებულს დარჩა წვრილი ცოლშვილი.

ღმერთმა საუკუნო სასუფეველი დაუმკვიდროს განსვენებულის სულს.

S.

ყურმოკრული საუბარი

— წარმოიდგინე, კოტე! ჩემი ნა-

წერების გამომცემელი ძლივს არ ვიპოვე?

— გამომცემლებს რომ იპოვი ეს წარმოდგენილი მაქვს, მაგრამ შენი ნაწერების მკითხველებს იპოვნი თუ არა, ეს კი ვერ წარმომიდგენია!...

დეპეშები

(«რუსეთის დეპეშათა სააგენტოსაგან»).

რენნი. კრება დაიწყო 6 საათსა და 25 წუთზედ. დემანჟიმ მოითხოვა, რადგანაც ექიმები იმედს იძლევიან, ლაბორი ორშაბათამდე მორჩებაო, რომ კრება ამ დღემდე გადასდეთო.

ლაბორიმ ღამე უკეთ გაატარა.

რენნი. სამხედრო სასამართლომ ერთხმად სცნო, რომ არავითარი მიზეზი არ არის კრება გადაიდოს.

იუსტიციის მინისტრად ნამყოფმა გერენმა იგივე განაცხადა, რაც საკასაციო პალატის წინაშე. იმანა სთქვა, მერსიემ მითხრა 1894 წლის გასულს, დარწმუნებული ვარ, რომ დრეიფუსი დამნაშავეაო. მერსიემ ამ საქმის ყოველივე ვითარება მინისტრთა საბჭოს აუწყა, რომელმაც ერთხმად ნება დართო საჩივარი აღძრას. მარტო ჰანოტამ წამოაყენა ამის წინაამდეგ სადიპლომატო მოსაზრებანი. გერენმა დაუმატა, რომ ამ საქმის გამო მეტი არაფერი ვიციო.

...ოინებთანაც ეცადე...

— როგორი თუ ვეცადო—სახე ფითრებული და გაყვითლებული ...პასუხებს პენცისტრატე,—იქნება მართლა არ მომცენ პენცია?.. ...კაი საქმე კი აქნება: კახეთი ავიმყრალე, მერე ქართლი ავიმყრალე, ახლა იმერეთი ავიმყრალე, ჩემი აღარც შენიანებს სჯერათ, აღარც ჩემიანებს, აღარც სხვისიანებს და პენციაც აღარ მივიღო? ეს ხომ შიმშილით უნდა მოვკვდე, ორმოც და ათი წელიწადი სა...ადოებას ვემსახურები და არავინ გამიკითხა... აქამდის სულ შიმშილით ვკვდებოდი და ვერ მოვკვდი... ახლა კი ნამდვილათ მოვკვდები.—მათხოვარის კილოთი ათაებს პენცისტრატე.

— არა, ვაჟო, ღმერთი არ გაიჰყრეს შენ შიმშილით არ მოკვ...ე... შენ და შენს გვარს ქე რა ...ჰირს... ღვინო და პური, ქა...ამი და გოჭი ბევრი გაქვსთ და ...ე წადი სახლში... ეს კია, ყმაკაცო, რომე კარტს ვერ ითამაშებ ...ფულოთ... მე კი წმინდათ დევიღუპები თუ ვანცხადებები...

— აჩენჩიკობა?—გააწყვეტინებს ...ხტაძე.

— რაც შეეხება შენ, ჩე...ო ილიკო, აჩენჩიკობას ნამდვილათ გიშოვნი, იმიტომ რომ ...ვ... ...თი აჩენჩიკი სულ „ბეზგრამოტნი“, უნდა ამოვირჩიოთ და ერთი მაინც უნდა იყოს „გრამოტნი“...

გახტაძე სიხარულისაგან შვიდნაჰერ ზუთხს, ორ ჩოგან ლომს, ორი მწყერის კურტუმოს და გოჭის ბეჭს ერთათ იტენის პირში!!

უცებ სუფრა აიწევა ზევით, მინდა დავუყვირო, რომ საჭმელები გაგექცათ-მეთქი, მაგრამ სიზმარში ვარ და ვერ ვახერხებ, თუმცა, ვხედავ, ოთხივე დაებღაუჭნენ სუფრას და არ უნდათ ხელიდამ გაუშვან... მაგრამ სუფრა ნელნელა იწევა ზევით.. მიბღაუჭებულნიც ზევით აჰყავს, უცებ გადაბრუნდება აივან... ამათაც გადმოაკოტრიალებს და პირდაპირ შუა რიონში სტუცავს!!.. მინდა ვიყვირო, მივეშველო, მაგრამ გარშემო ბნელდება და სანახავი იცვლება..

ვითომ კიდევ სიზმარში ვარ... ასე მგონია წინეთ რომ ორი კვირით ძილი დავკარგე ახლა ორი კვირა მძინავს და სიზმარში სხვა-და-სხვა ადგილს ვფრენ!...

შევფრინდი ქუთაისის კლუბში ..

— ოცი მანეთი ვის უნდა?... ორმოცი... ასი... ორასი..! პენცისტრატეს .. ხელში კარტი უჭირავს, გვერდზე სქელი „ბუმაჟნიკი“!..

მადლობა ღმერთს, ვფიქრობ, არ დამხრჩვალა, არ მომკვდარა ჯერ!..

— პენცია მიუღია!... წაილაპარაკებს ერთი კლუბისტი ჩემ გვერდით...

— მე რა ვიცი. — უპასუხებს მეორე..

— ნამდვილათ ვიცი 2,500 მანეთი მიიღო.

— ჰა ქე წააგებს!...

მახლას!! მახლას!!

სანახავი იცვლება.

შევფრინდი კაბინეთში... მტვრიანი მაგიდა... ტალახიანი საწერელი, ქაღალდის ნაგლეჯები, პროშენიები, დაგლეჯილი ბენკის „ატ...ოტები“, უყდო ზაკონ-კანონის წიგნები“, უხალიჩო სამ-ფეხა ტახტი, ერთი შალით აგლეჯილი სავარძელი, ორი მოქცეულ-მობრუნებული სკამი, „ლივერი“ და თოფი, საპირწამლე და ჩანთა, ხმალი და ხანჯალი უწარწეროთ. კიდევ დიდი ბასრი ხანჯალი ...წერით „გელაძის ვარ“ კ... ...წია ხანჯალი წარწერით „...იჩუას ვარ“, გრაფინი სილიან... წყლით და სხვა და სხვა... მოწ...ულობა ამ კაბინეტისა...

ვითომ დაგლეჯილ სავარძელზე ზის პენცისტრატე და ბანკისტრა-ტე კი დარბის ოთხში კუთხიდამ კუთხამდე...

— ბევრი საძაგელი საქმე დამმართნია ჩემ სიცოცხლეში, ამბობს ვითომ პენცისტრატე, გაფითრებული, შეწუხებული სახით.—მაგრამ ახლა რომ საქმე მომივიდა ეს არაფერს არ წააგავს: ყველა მოვიმდურე, ყველა ავიმყრალე და პენცია“ ვერ შევირჩინე... წავაგე...

— შენ მომდურების დარდი ნუ გაქვს... ერთს რასმე გასწავლი და თავის დღეში ნუ დაივიწყებ... წადი სოფლისკენ... ერთი დიდი ნადიმობა გამართე... ვინც გემდურის ყველა მოიპატიჟე და სამდურავი შარშანდელი თოვლივით გაქრება... ჩვენში პურ-მარილით რომ მოიგებ სხვაგან ოქროთიც ვერ ეღირსები... მე ეს კარგათ გამომიცდია... ასე რომ არ იყოს განა მე კი ცოტა მომდურავი მყავს... სამოცდა ცხრა კაცს შევპირდი აჩენჩიკობას და ოთხი კი იყო ამოსარჩევი... რაღა ლაპარაკი უნდა ეს სამოცდა ხუთი ყი... გაცურებულნი ახლა ყველ... ...ემი მტერია, მაგრამ ორ-... ...დილს ვახეთ... და ყველ... ...ვენ გულს მოვუბრუნებ .. შე... ასე მოიქეც... წადი სოფლისკენ... წადი სოფლისაკენ! (აქ ბანკისტრატე ჰამ-

გერენმა სთქვა, რომ საიდუმლო საბუთის ქაღალდებ მხოლოდ ზოლას პროცესის დროს გავიცანიო.

გერენის შემდეგ გამოხმობილმა ლებონმა სთქვა, რომ დარწმუნებული ვიყავი დრეიფუსის დამნაშავეობას, ამიტომ საჭიროდ ვცანი იმ გასაფრთხილებელი ზომების მიღება, რომელიც მივიღე დრეიფუსის წინააღმდეგ. ეს ზომები სიფრთხილისათვის იქმნა მიღებული, მაგრამ შემდეგ სასტიკ ზომებად გარდაიქცა, როდესაც შევიტყე, რომ ერთი ამერიკული გემი კუნძულების წინ 24 საათი იდგაო.

სასამართლოს მდივანმა წაიკითხა უკანასკნელი მოხსენება მინისტრისა დრეიფუსის მდგომარეობისა და ცხოვრების შესახებ ეშმაკის კუნძულზედ. ამ მოხსენებამ დიდი გავლენა იქონია დამსწრეებზედ. ლებონმა შენიშნა, რომ მოხსენება მიმხრობით არის შედგენილიო და დაუმატა, რომ არაფერი ვიცოდი დრეიფუსის ავადმყოფობის შესხებაო. თავმჯდომარემ ჰკითხა დრეიფუსს, სათქმელი ხომ არაფერი გაქვთო. დრეიფუსმა მიუგო: მე არა მსურს ვილაპარაკო იმ ფიზიკურ და ზნეობრივ ტანჯვის შესახებ, რომელიც ფრანგს შეეძლო მიეყენებინა უდანაშაულოდ დასჯილისათვის (აღელვებაა). მე აქ იმიტომ ვარ, რომ ჩემი პატიოსნება დავიცვა და ამიტომ ჩემ ზნეობრივ ტანჯვებზედ არ ვილაპარაკებო.“

გამოიხმეს ქ. ანრი. ქ. ანრი შავებში იყო. მოწმემ განაცხადა, 1894 წლის სექტემბრის თვის გასულს ჩემმა ქმარმა მითხრა, რომ ერთი მეტად საყურადღებო და დიდ-მნიშვნელოვანი ქაღალდი გადმომცესო. ჩემმა ქმარმა არ იცოდა, ვინ იყო ბორდეროს ავტორი. მოწმეს ჰკითხეს იმ სიტყვების შესახებ, რომელიც იმისმა ქმარმა სიკვდილის წინ წარმოსთქვა,— „დიდი უბედურებაა, როდესაც ამ გვარს საზიზღარს კაცებს შეხვდებიო“ ო. ქ-ნმა ანრიმ განაცხადა, ჩემ ქმარს ეგ სიტყვები არ უთქვამს, იმან მხოლოდ ესა სთქვა: „შენ ხომ გესმის, ვისთვისაც ვმოქმედებდი“-ო. ის არავის არ გულისხმობდა, ამ სიტყვებს როცა ამბობდა; მხედველობაში მთელი საფრანგეთი ჰქონდაო. ქ-ნმა ანრიმ შემდეგ სთქვა, ანრიმ სიყალბე ჩაიდინა პიკარის ხრიკების გამო, რათა გადაერჩინა ჯარი, რომელსაც უსინიდისო მოქმედებით იმისმა მტრებმა ჩირქი მოსცხესო.

გამოიხმეს გენერალი როჟე. როჟემ სთქვა, ბიუროს საანგარიშო წიგნებიდგან არა სჩანს, რომ ესტერგაზისთვის ფული მიეცეთს ტყუილია, ვითომ ესტერგაზის დაეწეროს ბორდერო სანდგერის ბრძანებითაო. სანდგერს არ შეეძლო ასეთი ბრძანება მოეხდინა; ამასთან სანდგერმა ყველაზედ ბოლოს შეიტყო ბორდეროს არსებობა. ტყუილია აგრეთვე ის, ვითომ ბორდერო საელჩოს შვეიცარს მოეცეს. ბიუროს არასოდეს არა ჰქონია საქმე შვეიცართან. მოწმე ამტკიცებს შეუძლებლობას ესტერგაზისა და ანრის კავშირისას. ანრი თვით არ მოიტანდა ბიუროში ბორდეროს; მაშინ თვით იმის წინააღმდეგვე აღეძრებოდათ ეჭვიო. მოწმემ შემდეგ წაიკითხა ერთი ადგილი აგენტების ა. და ბ. მიერ ურთ-ერთ შორის მიწერილ წერილიდგან და სთქვა, რომ ამ წერილში დრეიფუსის სახელს ორჯელ იმეორებენ, ესტერგაზის სახელის ხსენება-კი სულაც არ არისო. არც ერთი საბუთის ქაღალდი არ მიეწერების იმას, petit bleu-ს გარდა, რომელიც პიკარმა აღმოაჩინა. როჟემ სთქვა, რომ საბუთის ქაღალდი, რომელშიაც არის სიტყვები—„ეს არამზადა დ,“ ძლიერ მაფიქრებდა, რადგან არ ვიცოდი, ვინ იგულისხმებოდა ამ ერთ ასოშიო. ის ლაპარაკობდა ამას და დრეიფუსს უყურებდა. დრეიფუსმა მხრები მაღლა აიწია. ძლიერ აღელვებულის ხმით როჟემ წარმოსთქვა, არ მესმისო ჩემს ცნობებზედ უფრო უპირატესობა რათ მისცეს იმათ ცნობებს, რომელთათვისაც ხელ-საყრელი იყო ეს ღალატიო. გენერალს ცრემლები გადმოსდიოდა თვალებიდგან. იმან განაგრძო შემდეგ ბორდეროს გარჩევა და სცდილობდა დაემტკიცებინა, რომ მხოლოდ ერთმა დრეიფუსმა იცოდა იმაში აღნუსხული საბუთის ქაღალდებიო. ესტერგაზს არაფერის ცოდნა არ შეეძლოო. მოწმემ დაიჟინა, რომ პიკარი ხმარობდა ყალბ საშუალებას, რათა დრეიფუსის ნაცვლად სხვა გამოეყვანა დამნაშავედაო. იმან დიდძალი ფული დახარჯა ამისათვის, რომელიც სანდგერის მიერ ი[...] დაზოგვილიო. როჟემ აგრეთვე [...]ყვედურა პიკარს, რომ იმან [...] საბუთის ქაღალდი, რო[...]ც დრეიფუსს ამტყუნებდაო. [...]მე დაიღალა და ხვალ განაგრ[...]ბს ჩვენების მიცემას. თავმჯდომარის კითხვაზე, დრეიფუსმა წამოიძახა: „ეს საშინელებაა, რომ ამ დღეებში მთელ საათობით გულსა და სულს მიხუთვენ, ნაწილ ნაწილ მგლეჯენ, მე-კი შეძლება არ მაქვს პასუხი გავსცე. ეს საზარელი ტანჯვაა, რომელსაც აყენებენ უდანაშაულო პატიოსან ჯარის-კაცსო. (დიდი მღელვარებაა). სხდომა საღამოთ გადაიდვა. შეამჩნიეს, რომ დრეიფუსი ძლიერ გაფითრებული იყო და განრისხებული.

რენნი. დამნაშავის ძებნამ პოლიციის მხრით დღეს ტყუილა ჩაიარა, პოლიციის რამდენიმე ინსპექტორი დეპეშით დაბარებულ იქმნა პარიზიდგან სა[...]ოდგან ყველ[...] ვით[...]

ლეტის პოზას მიიღებს, როცა ოფელიას ეუბნება: „წადი მონასტერში“!) მოიპატიჟე ყველა, მოულენ, კარგი სადილი აჭამე, ფოტოგრაფიული სურათიც გადიღე შენი სტუმრებით და ყოველთვის ჯიბეში გქონდეს... თუ ვინმე ძველმა მეგობარმა გისაყვედუროს „ყველა მოიმდურეო“ მაშინვე „აპრავდატელნი დოკუმენტი“ ჯიბიდამ და ბრაწყი დაახალე და თან დასძინე: „ვერ ხედავ ამას, შე უგუნურო?! თუ „ყველა“ მემდურის, ჩემთან რათ ისადილებდნენ, ჩემ სახლში რათ ილხენდნენ... წადი სოფლისაკენ!! წადი სოფლისკენ! კიდევ გირჩევ, შენი მშვენიერი ქართულის ენით შეთხე საქმეების „მენიუ“-სია... დააბეჭდინე 10.000 ცალი, დაურიგე არა თუ სტუმრებს, სხვებსაც, გაზეთებითაც გაგზავნე.- ყველამ, მთელმა საქართველომ გაიგოს, მთელს ქვეყანას ეუწყოს, მთელს დუნიას მოეფინოს, რომ იყო „ნადიმი“, დიდი დარბაზობა, მოლხენა!! წადი სოფლისაკენ!!! და ეს ულვაში მომპარსე, თუ ამის შემდეგ, ვინმე გაბედავს და[...]ტყვის რომ შენ მომდურაკენი გვ[...] წადი სოფლისაკენ! წადი სოფ[...]ნ!!

ხანახავი [...]ბა.

გადავფრ[...] სოფლისაკენ...

სადილები, სადილები, [...]ილები!!

წვეულობა, ლხინი, „მრავალ-ჟამიერ“, ლიდინი. ერთი სასახლიდამ მეორეში, მეორედან მესამეში....

ვითომ დიდი მოლხენაა, დიდი დარბაზობაა, დიდი პატივცემულნი მანდილოსანნი, დარბაისელნი ქალ-ვაჟი, მასპინძელი სვიმონი, პეტერბურღელი გიორგი, ტოლუმბაში ირაკლი, ჩემი ლაზათიანი ირაკლი, პენცისტრატე სტუმარი და გრიშა.... გრიშა ენასტრატე, რომელიც ყველგან ჩაეკვეტება ხოლმე, ლაქლაქებს, ყველას აწუხებს, თავსაც აბეზრებს!..

დიდი დავა-ბაასია, გარკვევით ვერაფერს ვარჩევ... ნაწყვეტ-ნაწყვეტათ მოისმის:

— ნუ გამოტ[...]ვებ, ყმაწვილო, უნდა დალიო[...]

— ეს ჩემი საქმეა!

— არც ღირს მაგის სადღეგრძელო კაცმა დალიოს?

— იმე, რავა შეიძლება!

— შენ ენა მოიმოკლე, რომ პუ[...]ლობ, რას პურტყულობ?

— არ[...] დალიო...

— და[...], სირცხვილია ..

— ჩვენ[...]გვატყუ[...]...

— ტყუვი[...]ომ მოგეხსენება...

— თავის თავს ყველა [...] ქუებს ხოლმე...

— შენ თუ არ დალევ, მე [...] ვი „რეჩს“ და დავლევ!! —იძახის გრიშა ენასტრატე ..

— შენ თუ იტყვი „რეჩს“ თავზე დაგახეთქ ბეჭს...

— ბატონებო...

— გაჩუმდი.

— ბატონებო...

— გაჩუმდი თორემ ტოლუმბაშის უფლებით გარეთ გაგაგდებ...

— გამაგდებ მარა არ გავალ...

— მაშ მე მივდივარ...

შეიქნება ჩოჩქოლი, მიზდევენ ტოლუმბაშს, დაამშვიდებენ. ყველანი რაღაც უხარხულობას გრძნობენ... თითქოს უცხო ვინმე შემოერია ნიად[...] ერთად მყოფ მომლხენთა და[...]ნადიმეთ...

— ბატონებ[...]ცით პატივი და [...] აქ ბრძანდებით დღეს, უკა[...], ხვალ ნადიმათ ჩემთან მობრძანდით... მოვხუცდი, წვერში შემომერია ჭაღარა და ვინ იცის იქნება უკანასკნელად მეღირსოს თქვენთან ერთად ნადიმობა, ამისათვის ნუ მეტყვით უარს... არ მახსოვს, რომ როდისმე გამემართოს წვეულება, მაგრამ ახლა კი „ამ მარტოობაში“ ვგრძნობ, თუ რაოდენათ საჭიროა ჩემთვის ს[...]ზოგადოება... ცხარე ცრემლები ი....

[...]ით... და... მეც გამომ[...]ვიძა, დაკეცილი ქაღალდი მეჭირა მაგრათ. გავშალე და აი რა წავიკითხე:

„25 მკათათვე 1899 წ., სადილი პენცისტრატეს სახლში.

წვნიანი, ზურგიელი, სულგუნი, რაჭული დორი დომით, კალმახი ცივად, ინდოური ჩადებული, ცივი დედალი, ბეჭი სანებელით, ჩიხირთმა. შემწვარი: გ[...] შვინდის ჩურჩით, ვარიები ისრიმ[...]ით, ხუკის მწვადები. ტკბილი: მ[...]ს ფელამუში, ნაყინვი და ხილი.

სასმელი: მოლხენა ქართული; ღვინის სმა სურვილისამებრ, დაძალება აღკრძალული, უკულმართი „მრავალ ჟამიერ“ და სხვა ამგვარი უარყოფილი.„

დაბა სახერე.

ისეთ მადაზე მოვედი ამის წაკითხვით რომ მაშინვე „ორიანტში“ გავსწიე, შვიდი პორცია ქარკოი შევჭამე და ორი ბოთლი ღვინოც ზედ დავაყოლე ჩვენი დაუვიწყარი მგოსნის აკაკის სადღეგრძელოთ!!!

კრაზანაძე.

Дозволено цензурою. Тифлисъ, 7 Августа 1899 г. [...] გ. ჯუნისა), რედაქტორ-გამომცემელი ზ. ჭიჭინაძე